

La defensa europea davant la geoestratègia mundial

Xavier Ferrer Junqué
Consell Català Moviment Europeu

ABSTRACT

S'analitza la situació actual de l'aportació en defensa dels estats de la UE i dels més importants del món, i es compara. Seguidament es detallen els principals reptes de la geopolítica a curt i mig termini i, finalment, s'exposa el que li convindria a la UE.

Paraules clau: UE, EUA, despesa, defensa, economia

1. Introducció

La Covid primer i la guerra d'Ucraïna després, han canviat per complet les relacions econòmiques i de seguretat de la UE. Queda enrere la idea de que amb diners es pot comprar tot, perquè amb la pandèmia i amb la guerra, està clar que, tot i tenir capacitat econòmica, no s'han pogut garantir totalment els productes bàsics.

Aquesta nova realitat ha posat sobre la taula el tractament de la seguretat i defensa que ha de fer la UE i els seus estats membres, i això comporta incrementar pressupost en defensa, coordinar millor les estratègies dels diferents exercits i tenir molt clar quins són els aliats. En aquest nou escenari, s'analitza l'evolució de la despesa en defensa per estats membres i de la UE en general, i la comparació amb els estats importants del planeta.

També, les implicacions polítiques i econòmiques

i la posició comuna de la UE respecte els conflictes de Ucraïna i de Gaza, són motiu d'anàlisi.

I, més recentment, com influirà la presidència de Trump, pel que fa a despesa en defensa dels EUA i de relació econòmica i de seguretat amb la resta del món.

2. Despesa en defensa dels estats membres de la UE

En l'àmbit europeu venim d'un temps en que la seguretat i la defensa la teníem sots contractada als EUA que ja li anava be per controlar la URSS. Era el temps de la guerra freda. Ara estem en una altra situació, amb una guerra a Ucraïna i a Gaza, que ha alterat la velocitat de creuer de la UE, que ha vist les orelles al llop, i ha optat, juntament amb els EUA, de fer el que convingui perquè Rússia no guanyi, i ho fa aju-

dant a Ucraïna amb aportacions econòmiques i material militar. Veurem com es comporta la nova administració Trump que aposta per deixar de donar suport econòmic i militar a Ucraïna i per trobar una solució a la guerra.

Tot plegat representa per la UE un canvi substancial en diferents àmbits. En el polític amb l'acord unànim dels vint-i-set estats membres, en l'econòmic amb importants aportacions dineràries i increments de pressupostos, i en el social al haver-ho d'explicar a la ciutadania, habitualment pacifista i contraria a la carrera armamentista, i convèncer-la de la idoneïtat d'incrementar els pressupost en defensa amb la finalitat de garantir la seguretat i llibertat de la població.

Pel que fa a l'economia s'ha acordat que els estats membres arribin a una despesa en defensa del 2% del PIB, essent actualment la mitja europea al voltant del 1,5%. En dades del 2022, Alemanya ha gastat en defensa el 1,39% del PIB, l'estat espanyol 1,47%, França 1,94%. Destacar que França és l'únic estat de la UE que té capacitat nuclear amb 280 caps nuclears desplegats, fet que li dona molta força dissuasiva, però alhora dificulta una entesa amb els altres estats membres de la UE per la diferència significativa de capacitat militar entre ells.

De fet, els estats membres s'han gastat en defensa 240.000 milions d'euros el 2022, un 12% més que el 2021, 280.000 milions d'euros el 2023 i amb una projecció pel 2024 de 350.000 milions d'euros, fet que demostra l'aposta estratègica de la UE i dels estats membres, per una defensa europea, emmarcada dins l'objectiu de la UE de potenciar la indústria, amb la finalitat de ser autosuficients en sectors estratègics, que garanteixin la seguretat i benestar de la ciutadania europea. Tot això encara agafa més potència amb el nomenament Kaja Kallas

com a Alt Representant per a la política exterior de la UE, ferma defensora de donar suport a Ucraïna i contraria a Rússia, i a més, tal com va avançar la presidenta de la CE Ursula Von der Leyen, de nomenar un comissari de Defensa, càrrec que fins ara no existia.

A part dels increments pressupostaris del sector de la defensa, també es consideren altres opcions per incrementar la capacitat en defensa de la UE, com l'emissió de deute comunitari o amb crèdits del Banc Europeu d'Inversions. Veiem doncs que el dilema que representava fa uns anys apostar per incrementar la despesa, actualment, potser més per necessitat que per voluntat, s'ha convertit en una aposta pragmàtica.

3. Despesa en defensa dels estats importants

La despesa en defensa dels estats importants del planeta demostra que estan més per augmentar la pròpia capacitat, que per trobar fórmules de desarmament. Així, els EUA segueix sent l'estat que més gasta en defensa en valors absoluts, arribant a prop d'un bilió d'euros, que representa un 3,45% del PIB. De fet, els posicionament del recent elegit president encara reforça més la idea d'incrementar la despesa en defensa. Pel que fa a la relació amb la UE és coneguda la seva posició respecte la defensa europea de que ha de ser autònoma, i també respecte les relacions comercials amb l'aposta de posar aranzels. Tot plegat fa que la UE s'hagi de preparar per cohabitar amb el nou president del país més potent del món, des del punt de vista econòmic i de defensa.

Tot i així, és preocupant que aquest poderós país estigui en una situació d'incertesa, pràcticament amb la societat dividida per igual entre demòcrates i republicans. Que lluny queden

aquells moments en que el canvi de presidència dels EUA només generaven petits moviments, però que en política exterior, de seguretat i la comercial, els canvis eren mínims i això generava estabilitat, independentment de si s'hi estava o no d'acord. Estem davant d'un país que mostra símptomes de desgast i de dificultats econòmiques. Alguns analistes demostren amb dades aquests símptomes, com és el cas de Niall Ferguson que ha estudiat la relació del pagament d'interessos del deute amb la despesa en defensa, en diferents imperis, i constata que quan aquests són superiors a la inversió en defensa, l'imperi perd flexibilitat i capacitat d'actuació i entren els dubtes, i això ja comença a passar als EUA, que paga 1,026 bilions \$ d'interessos del seu deute, per sobre dels 0,873 bilions \$ de despesa en defensa, a l'any.

Per altra part, pel que fa a la cohesió social, segon Gallup, en els EUA la confiança en el sistema penal és del 17%, en els mitjans de comunicació del 14% i en el Congrés del 8%, dades que fan pensar en un gran desafecció social amb el sistema. I si ens fixem en l'esperança de vida, observem que el país més poderós del món se situa en 76 anys, mentre que en els països de la OCDE puja als 80, i a l'estat espanyol als 83 anys, dades en que no deixen massa be l'estat del benestar als EUA, i que expliquen, juntament amb les dificultats econòmiques dels darrers anys, que la ciutadania dels EUA hagin apostat per un president atípic i lluny dels estàndards democràtics occidentals.

Si fem referència a altres estats importants del món, observem que el Regne Unit gasta en defensa el 2,23 % del PIB, l'Índia el 2,43%, Rússia el 4,06%, Xina el 1,60%, Brasil el 1,05% Egipte el 1,06%, Sudàfrica el 0,74% i Israel el 4,51%, segons la informació oficial que en alguns casos és dubtosa, sigui perquè hi ha partides que els estats classifiquen en d'altres sectors o que,

clarament, no informen degudament.

I pel que fa a la capacitat nuclear, els EUA i Rússia estan molt per sobre del selecte grup d'estats que en disposa. Així, els EUA tenen desplegats 1.770 caps nuclears i 1.938 emmagatzemats, Rússia 1.710 i 2.670, el Regne Unit 120 i 105 i Xina 24 i 276, respectivament.

Per altra part, veurem que passarà amb la OTAN, ara per ara garantia de la defensa d'Occident a qualsevol agressió a un estat membre. Veurem si Trump aplica les amenaces a la UE i a membres de la OTAN de que si no aporten més finançament, els EUA deixaran de donar el que hi aporten. De fet, el 2023, la despesa en defensa de tots els estats de la OTAN va ser de 1,34 bilions de dòlars, dels quals 0,916 bilions eren dels EUA, que representa un 68% del total de despesa.

4. Els condicionants de la geopolítica

Veurem que ens depara a curt i mitjà termini la geopolítica davant els reptes immediats en que ens trobem en seguretat i defensa, dels quals destaca:

- 1) L'elecció de Trump com a president dels EUA genera incertesa per la seva aposta per resoldre la guerra d'Ucraïna sense donar més explicacions, pel suport incondicional a Israel, per la guerra comercial que es pot generar amb la Xina i també amb la UE si aplica el que diu sobre aranzels o per la gestió de la immigració. I també per la seva posició respecte a mantenir o no la OTAN.
- 2) Veurem com el resoldrà la guerra d'Ucraïna i quins posicionaments hi tindran els EUA, la UE, Rússia, la Xina, l'Índia i la pròpia Ucraïna.
- 3) El conflicte de Gaza, si es resolt aviat i queda en el marc que està actualment, a part del desastre humanitari que ja representa, que provocarà uns efectes econòmics con-

trolats, però si esdevé un conflicte regional, els costos seran molt més elevats perquè Israel i Iran disposen d'armament sofisticat i nuclear, i també podria incitar a entrar en el conflicte als altres estats com Aràbia Saudita, Jordània, Líban, Síria i amb estats poderosos i molt poblats com Turquia i Egipte, mirant-s'ho de prop. I sense excloure la intervenció o suport d'estats llunyans però amb clars interessos a la regió com els EUA i amb l'atenció de la Xina i Rússia. Tot plegat provocaria un desastre de destrucció i humanitari. També es veuria afectada l'economia pel previsible tancament de l'estret d'Ormuz, pel que hi passa el 21% del petroli que es consumeix al món, i del canal de Suez a on hi passa el 15 % del comerç, sigui petroli o productes i serveis. Els efectes es farien notar a la zona però també als estats de la UE, que són receptors d'aquestes mercaderies, amb evident incidència negativa per les empreses i la ciutadania. La pujada del preu del petroli i l'encariment dels productes, provocaria un increment de la inflació que afectaria a la butxaca dels consumidors i exigiria decisions del Banc Central Europeu en la línia de pujar els tipus d'interès, per aturar-la. Tot plegat frenaria el creixement econòmic, i afectaria l'estabilitat de les empreses i el benestar de la ciutadania. Esperem que es trobi una solució de consens i que no escali el conflicte.

4) Veurem quin serà, davant aquests reptes, la posició de la Xina, l'Índia i altres estats importants que estan dins el conglomerat dels BRICS, donat que volen un paper més influent en el món. Destacar que representen un 35% del comerç mundial i un 45% de la població, dades que Occident hauria de considerar amb la finalitat de cercar bones relacions i evitar conflictes.

5) Tenint en compte els punts anteriors, l'apos-

ta de la UE per incrementar la capacitat en defensa és ferma tal com ja s'ha descrit i, probablement, es veurà incrementada a curt termini, com exposen alguns analistes, com *Bloomberg Intelligence* dirigits per George Ferguson, que preveuen que els estats de la UE pertanyents a la OTAN podríem haver d'augmentar la inversió en defensa en 340.000 milions de \$ anuals, fins arribar a 720.000 milions. El problema és com finançar aquest significatiu increment de despesa, donat que previsiblement s'hauran de treure de partides pressupostaries d'altres àrees i amb increment de deute, a més de convèncer a la ciutadania.

5. Conclusions

Tot plegat, disfunció interna, símptomes de dificultats econòmiques i incertesa política, generen un escenari que no aporta estabilitat al món, i menys ara amb Trump en el poder, i per tant dificulta una governança estable d'Occident. I vist des de la UE, és evident que s'han de prendre mesures preventives i concretes, que evitin desestabilitzar a les empreses i ciutadania europees. En el moment global que estem, aplicar el concepte d'autonomia estratègica amb inversió en indústria i en defensa, i una política econòmica de la UE que porti inversió, especialment en sectors bàsics pel benestar de la ciutadania, i limiti desigualtats, i més integració política, són ingredients bàsics per una UE útil a la ciutadania.